

**ХЭНТИЙ АЙМГИЙН
ГАЛШАР СУМЫН МОНГОЛ
АРДЫН НАМ**

Буянтбулаг баг, Галшар сум, Хэнтий аймаг, 23080
Утас: 9910-1348

2022.04.19. № 03.
танай _____-ны № _____-т

**ХЭНТИЙ АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАРТ**

Аймаг нийслэл, сум дүүрэгийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын сонгуулийн 2021 оны нөхөн сонгуульд Хэнтий аймгийн Галшар сумын Монгол ардын намын хорооны 2020 оны 06-р сарын 20-ны өдрийн 03 дугаар тогтоолоор баталсан Мөрийн хөтөлбөрөөр оролцоно. Тус Мөрийн хөтөлбөрийн эдийн засгийн тооцоолол, баримт бичигт өөрчлөлт ороогүй болно.

ДЭД ДАРГА

У.БАТБААТАР

**СУМЫН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН 2020 ОНЫ СОНГУУЛЬД
ОРОЛЦОХ ХЭНТИЙ АЙМГИЙН ГАЛШАР СУМЫН МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРООНЫ
МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

НЭГ. ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

1.1. Орлоготой иргэн

- 1.1.1.1. Өрхийн бичил бизнесийг дэмжиж, иргэдэд хүүгүй, барьцаагүй санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх бодлогыг үргэлжлүүлнэ.
- 1.1.1.2. Гарааны бизнес эрхлэгч оюутан, залууст бизнесээ тэлэх, эрчимжүүлэхэд шаардлагатай мэдлэг, ур чадвар олгох цогц арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.
- 1.1.1.3. Гарааны бизнес эрхлэгчдэд зориулсан орчин үеийн санхүүжилтийн хэлбэрүүдийг нэвтрүүлнэ.
- 1.1.1.4. Орлого багатай өрхийн ажил эрхлээгүй насанд хүрсэн гишүүдийг бүртгэлжүүлж, мэргэшил эзэмшүүлэх, ур чадварыг нь ахиулах сургалтад хамруулж, хөдөлмөр эрхлүүлэх боломжийг бүрдүүлнэ.
- 1.1.1.5. Хуримтлалын аяныг сумын хэмжээнд жил бүр өрнүүлнэ.
- 1.1.1.6. Галшар суманд хийгдсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг бодлогоор дэмжиж, тэгш гараанаас бизнес эрхлэх нөхцлийг бий болгоно.
- 1.1.1.7. Жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг бизнес инкубацийн үйлчилгээгээр бойжуулж, томруулах бодлогыг үргэлжлүүлж, хамгийн бага түрээс төлөх зохицуулалт хийнэ.
- 1.1.1.8. Иргэдийн туршлага, ур чадвартаа түшиглэн хийж байгаа бизнесийг дэмжиж, шаардлагатай техник, тоног төхөөрөмж, төхөөрөмж авах хөнгөлөлттэй зээл олгоно.

1.2.Хуримтлалын нэгдсэн сан ба орон сууцтай өрх

- 1.2.1. Анх удаа орон сууцны зээл авч байгаа нийгмийн даатгалын шимтгэл төлдөг иргэдэд урьдчилгаагүй, бага хүүтэй зээлийн хөтөлбөрт хамрагдах, анх удаа байр авч байгаа бага, дунд орлоготой иргэдэд 4-6 хувийн хүүтэй орон сууцны ипотекийн зээл олгох Засгийн газрын бодлогыг хэрэгжүүлж ажиллана.
- 1.2.2. Орон сууц худалдан авах ипотекийн зээлийн хүртээмж, хамрах хүрээг өргөтгөнө.
- 1.2.3. Хүн бүрийг хөдөлмөрийн цахим бүртгэлтэй болгож, нийгмийн даатгал, хамгааллын тогтолцоотой уялдуулж, хөдөлмөр эрхлэлтийн хариуцлагыг нэмэгдүүлнэ.
- 1.2.4. Иргэн бүрд суурь тэтгэвэр олгох, хувийн даатгалын үйлчилгээнд хамрагдах боломжийг бүрдүүлнэ.

1.3. Эрүүл иргэн

- 1.3.1.1. Иргэн бүрийг эрүүл мэндийн оношилгоонд жил бүр хамруулна.
- 1.3.1.2. Эрүүл мэндийн байгууллагын үйлчилгээ, эмийн хөнгөлөлт авах зэрэг цахим эрүүл мэндийн системийг бүрэн нэвтрүүлж, эмчлүүлэгчийн нууцлалыг хангаж, зардал, хүлээгдэл, чирэгдлийг бууруулна.
- 1.3.1.3. Хавдар, зүрх судасны өвчлөлийг эрт илрүүлэх бололцоог хангаж, мэргэжлийн эмчийн байнгын хяналтанд байлгана.
- 1.3.1.4. Сумын эрүүл мэндийн төвийн удирдлага, менежментийг чадварлаг хүний нөөц, хамт олны дэмжлэгт тулгуурлан томилно.
- 1.3.1.5. “Элэг бүтэн Монгол” хөтөлбөр “Хавдрын эсрэг хамтдаа” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

- 1.3.1.6. Хеликобактеритэй тэмцэх, хянах үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж нянгийн шалтгаант ходоодны архаг үрэвсэл, шарх, хорт хавдрын шинэ тархалтыг таслан зогсооно.
  - 1.3.1.7. “Эрүүл шүд-Эрүүл хүүхэд” хөтөлбөрийг үргэлжлүүлэх дэд хөтөлбөрийг боловсруулан баталж, хүүхдийн хоолойн архаг (ангина) өвчнийг эрт илрүүлэн эмчлэх, ирээдүйд учрах эрүүл мэндийн эрсдэлээс бага насанд нь сэргийлэх “Эрүүл ирээдүй” дэд хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.
  - 1.3.1.8. Эрүүл мэндийн салбар, эмнэлгийн албан хаагчдын ажиллах орчинг сайжруулан, сумын ЭМТ-ийг сувилагч, асрагчаар бүрэн хангана.
  - 1.3.1.9. Сумын эмнэлгийг халуун, хүйтэн ус, ариун цэврийн байгууламжтай болгоно.
  - 1.3.1.10. Амьжиргааны баталгаажих түвшнээс доогуур орлоготой иргэдэд эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ авах “Цахим карт” олгоно.
  - 1.3.1.11. Иргэдэд эрүүл мэндийн бүх талын боловсролыг ЕБС-д суралцаж байх үеэс олгож, эрүүл мэндийн “анхны тусламж” үзүүлэх чадавхыг хүн бүрд эзэмшүүлнэ.
  - 1.3.1.12. Яаралтай тусламжийн чанарыг дээшлүүлж, түргэн тусламжийн автомашины парк шинэчлэлтийг бүрэн хийнэ.
  - 1.3.1.13. “Иргэн эрүүл бол- Ирээдүй саруул” уриатай унадаг дугуй унах, гүйх, дасгал хөдөлгөөн хийх, бие бялдараа хөгжүүлэх, эрүүл хооллолт зэрэг эрүүл байхад чиглэсэн хөдөлгөөн, санаачлагыг бодлогоор дэмжинэ.
- 1.4. Чанартай боловсрол, шинжлэх ухаан, инновацын хөгжил**
- 1.4.1.1. Ерөнхий Боловсролын Сургууль, цэцэрлэгийн багш, ажилтны нийгмийн болон хөдөлмөрийн үнэлэмжийг үнэлэх сумын бодлого боловсруулан хэрэгжүүлнэ.
  - 1.4.1.2. Багш нарын мэргэжлийн тасралтгүй хөгжлийг дэмжиж, мэргэжил дээшлүүлэх дотоодын сургалт, үйл ажиллагаанд хамруулж, “Чадварлаг багш” дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, багш нарыг урамшуулах тогтолцоог бий болгоно.
  - 1.4.1.3. Боловсролын салбарыг улс төрөөс ангид байлгаж, сургуулийн захирал, цэцэрлэгийн эрхлэгчийг мэдлэг чадвар, ажлын гүйцэтгэл, туршлагад нь үндэслэн сонгон шалгаруулж томилно.
  - 1.4.1.4. “Үдийн хоол” хөтөлбөрийг үргэлжлүүлж, хүүхдэд шим тэжээл, амин дэмээр баялаг хоолоор үйлчилнэ.
  - 1.4.1.5. ЕБС-д Сэтгэл зүйч-мэргэжилтний орон тоог бий болгож ажиллуулна.
  - 1.4.1.6. Тусгай хэрэгцээ (хөгжлийн бэрхшээл)-тэй хүүхэд ердийн сургууль, цэцэрлэгт сурах, хөгжих орчин бүрдүүлнэ.
  - 1.4.1.7. ЕБСургуульд өдөр өнжүүлэх анги, бүлэг хичээллүүлэхийг дэмжинэ.
  - 1.4.1.8. Сурагчдын сонирхол, авьяас чадварыг нээн хөгжүүлэх, сонгон, секц, дугуйлангийн үйл ажиллагааг өргөжүүлнэ.
  - 1.4.1.9. Цэцэрлэг, сургууль, дотуур байрыг орчин үеийн ариун цэврийн өрөөтэй болгож, хүүхдэд ээлтэй орчин бүрдүүлнэ.
  - 1.4.1.10. Уламжлалт спорт наадгай болон орчин үеийн спортын талаарх сургалт явуулах санаачлагыг дэмжиж ажиллана.
  - 1.4.1.11. Сургалтын хөтөлбөрийн тэтгэлэг олгох “Үндэсний тэтгэлэгт хөтөлбөр”-ийг орон нутагтаа хэрэгжүүлнэ.
  - 1.4.1.12. Бүх насны суралцагч, иргэдэд зориулсан онлайн сургалтын хөтөлбөр боловсруулан түгээж, хүн бүр орон зай, цаг хугацаанаас үл хамааран өөрийн хүссэн чиглэлээр насан туршдаа суралцах боломжийг бүрдүүлнэ.
  - 1.4.1.13. Олон улсын түвшинд зохион байгуулагдаж буй олимпиад, уралдаан, тэмцээнд оролцож, амжилт үзүүлсэн суралцагч, багш, судлаач, багийг дэмжиж урамшуулна.

2317
СЮА004

1.4.1.14. Ном уншсан хүүхэд иргэдийг урамшуулах, гадаад, дотоодод аялуулж, ном унших хөдөлгөөнийг хэрэгжүүлнэ.

1.5. Тогтвортой-амар, амгалан гэр бүл

1.5.1.1. Өрхийн амьжиргааны түвшинг тогтоох аргачлалд тулгуурлан хүнсний талон зэрэг нийгмийн халамжийн үйлчилгээг зөвхөн зорилтот бүлэгт чиглүүлнэ.

1.5.1.2. Орлого багатай өрхийн нийгмийн хамгаалал, амьжиргааг дээшлүүлэх олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээг нэвтрүүлнэ.

1.5.1.3. Угийн бичгээ хөтлөх, цус ойртолтоос урьдчилан сэргийлэх, удмын сангаа хамгаалах ажлыг зохион байгуулна.

1.5.1.4. Гэр бүл, өрхийн хөгжлийг дэмжих сумын дэд хөтөлбөр боловсруулан хэрэгжүүлнэ.

1.6. Хүүхэд хамгаалал, хөгжил

1.6.1.1. Хүүхдийн хөгжил, авьяас, ур чадвар, техник сэтгэлгээ, нийгмийн төлөвшилтийг дэмжихэд эцэг, эхчүүдийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.

1.6.1.2. Хүүхдийг зам тээврийн ослоос урьдчилан сэргийлж, хүүхэд олноор зорчих хэсгийг гарц, хурд сааруулагч, камертай болгоно.

1.6.1.3. Хүүхдийн тоглоомын талбай, орчны стандартыг мөрдүүлж, хүүхдэд аюулгүй орчин бүрдүүлж, хяналтыг сайжруулна.

1.6.1.4. Хүчирхийлэлд өртсөн хүүхдэд урт хугацааны нөхөн сэргээх үйлчилгээ үзүүлэх төвийг байгуулж ажилуулна.

1.6.1.5. Сумын төвд хүүхдийн тоглоомын талбай барьж байгуулна.

1.6.1.6. Монгол ахуйгаа судлуулах, таниулах, өвлүүлэх зорилгоор жил бүр "хөдөлмөр- сургалтын зуслан"г байгуулж ажиллуулна.

1.7. Хан Хэнтийн Залуучуудын хөгжил

1.7.1.1. Залуучууд, залуу гэр бүлийг орлогод нь нийцсэн, уян хатан төлбөрийн нөхцөлтэй орон сууц худалдан авахад дэмжлэг үзүүлнэ.

1.7.1.2. Залуучуудын хөгжлийг дэмжих сумын сан байгуулж, дэд хөтөлбөр боловсруулан хэрэгжүүлнэ.

1.7.1.3. Залуучууд хөгжлийн төв байгуулах оюутан, залуучууд чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрөөх орчин бий болгоход зориулсан төвийг шинээр байгуулна.

1.7.1.4. Хүүхэд, оюутан, залуучууд, өсвөр үеийнхнийг гадны сөрөг нөлөө, бусдын дарамт, гэмт хэрэгт өртөх, мансууруулах болон сэтгэцэд нөлөөлөх бодис хэрэглэхээс сэргийлэх, цахим орчин дахь аюулгүй байдлыг хангах дэд хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

1.7.1.5. Залуу гэр бүлийн эрүүл мэнд, боловсрол, хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн харилцаа, сэтгэл зүй, хөгжлийн хэрэгцээг дэмжсэн "Залуу гэр бүл" дэд хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

1.7.1.6. Хүн амын өсөлтийн бодлогын хүрээнд гурав ба түүнээс дээш хүүхэдтэй гэр бүлд хүүхдийн тооноос хамаарсан татварын хөнгөлөлт үзүүлэх "Тогтвортой-амар амгалан гэр бүл" дэд хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

1.8. Тусгай хэрэгцээ (хөгжлийн бэрхшээл)-тэй иргэдээ дэмжих

1.8.1.1. Тусгай хэрэгцээ (хөгжлийн бэрхшээл)-тэй иргэдийн эрх, оролцоог хангаж, нөхөн сэргээх эмчилгээ, сувилгаа болон хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлнэ.

1.8.1.2. Тусгай хэрэгцээ (хөгжлийн бэрхшээл)-тэй иргэдийн эрх, оролцоог хангаж, нөхөн сэргээх эмчилгээ, сувилгаа болон хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлнэ.

- 1.8.1.3. Тусгай хэрэгцээ (хөгжлийн бэрхшээл)-тэй 0-16 насны хүүхдээ асран ажил хөдөлмөр эрхэлж чадахгүй байгаа эх (эцэг)-ийн нийгмийн даатгалын шимтгэлийг төрөөс төлөх боломжийг бүрдүүлнэ.
- 1.8.1.4. Байнгын асаргаа шаардлагатай тусгай хэрэгцээ (хөгжлийн бэрхшээл)-тэй иргэд, ахмадуудад зориулсан төрөлжсөн асрамж, сувиллын үйлчилгээний тогтолцоог сайжруулна.
- 1.8.1.5. Төрийн бус байгууллагын үйл ажиллагааг дэмжин хамтран ажиллана.

1.9. Ахмадуудад үзүүлэх үйлчилгээ

- 1.9.1.1. Ахмадын хөгжлийн сумын дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- 1.9.1.2. Ахмад настны орлогыг нэмэгдүүлэх, мэдлэг туршлагаа залуучуудад өвлүүлж үлдээх ажил эрхлэлт, зөвлөх үйлчилгээг үр дүнтэй хэлбэрээр үргэлжлүүлнэ.
- 1.9.1.3. Ахмад настны чөлөөт цагаа үр дүнтэй өнгөрүүлэх, мэдээлэл авах, хөгжих боломжийг бүрдүүлэх хөгжлийн төвийн үйл ажиллагааг тогтмолжуулна.
- 1.9.1.4. Сумын ахмадын хөгжлийн сан байгуулна.

1.10. Үндэсний бахархал, өв соёл, спорт

- 1.10.1.1. Галшар сумын онцлог, соёл иргэншил, үнэт зүйлийг танилцуулсан өв, соёл, урлаг, аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.
- 1.10.1.2. Соёл, урлаг, оюуны болон спортын төрлөөр дэлхий, олон улс, Монгол улсад танигдсан Галшар брэндийг дэмжинэ.
- 1.10.1.3. Галшар сумаас төрөн гарсан алдартнуудын амьдрал, гавьяа зүтгэлийг бүтээлийг сурталчилсан Галшар сумын түүхийн ном товхимлыг шинээр гаргана.
- 1.10.1.4. Түүх, соёлын өвийг сүйтгэж байгаа хууль бус үйл ажиллагаатай хатуу тэмцэж, хариуцлагыг чангатгаж, биет болон биет бус өвийг хамгаална.
- 1.10.1.5. Иргэд идэвхтэй хөдөлгөөн хийх, явган аялал, дугуйн спорт зэрэг нийтийн биеийн тамирын төрлүүдийг дэмжиж, хамрах хүрээг өргөжүүлнэ.

2. ХОЁР. ЭДИЙН ЗАСГИЙН БОДЛОГО

2.1. Эдийн засгийн төрөлжилт

- 2.1.1.ХАА-н чиглэл
  - 2.1.1.1. Малын үнэ, махны үнийг нэмэгдүүлэх, малчдын орлогыг нэмэгдүүлэх бүхий л боломжийг судлан хэрэгжүүлнэ.
  - 2.1.1.2. Малчин, тариаланчдын нийгмийн асуудлыг шийдэх дэд хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.
  - 2.1.1.3. Хөдөө аж ахуйн салбарт малчид, тариаланчдын залгамж халааг бэлтгэх “Илгээлтийн эзэн – III” аяныг сумандаа хэрэгжүүлнэ.
  - 2.1.1.4. Мал, амьтны гаралтай арьс, шир, үс, ноос, ноолуурыг бүрэн боловсруулж, оёмол, сүлжмэл бэлэн бүтээгдэхүүний хэмжээг нэмэгдүүлэхэд сумын иргэд, малчдыг татан оролцуулна.
  - 2.1.1.5. “Монгол мал-2” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, малыг эрүүлжүүлэх, чанар, ашиг шимийг сайжруулах ажлыг эрчимжүүлж, малын тоог чанарт шилжүүлж ашиг шим, хүртээмжийг сайжруулах, малын генийн санг хамгаална.
  - 2.1.1.6. Малыг ялган тэмдэглэх, малыг им тамга, тэмдэг, зүсмийн бүртгэлд бүртгэлжүүлэх ажлыг эрчимжүүлж, бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн сантай болно.
  - 2.1.1.7. Мал эмнэлгүүдийг дэмжиж, малын эмч, зоо-техникчдийг тэтгэлэгт хөтөлбөрөөр бэлтгэн, хөдөө орон нутагт ажиллуулна.

- 2.1.1.8. Халдварт өвчинтэй тэмцэх, мал сүргийг бүрэн вакцинжуулах дунд хугацааны стратегийг хэрэгжүүлж, гоц халдварт өвчингүй, тайван бүсийг баталгаажуулна.
- 2.1.1.9. Махны чиглэлийн хонины эрчимжсэн аж ахуйн үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлж, гадаад, дотоодын зах зээлд борлуулж буй малчдыг дэмжинэ.
- 2.1.1.10. Үндэсний боловсруулах үйлдвэрт арьс, шир, ноос, ноолуур, түүхий эд бэлтгэн тушаасан малчин, мал бүхий этгээдэд түүхий эдийн чанартай нь уялдуулан мөнгөн урамшуулал олгох тогтолцоог улам сайжруулна.
- 2.1.1.11. “Атар-4” аяныг орон нутагтаа хэрэгжүүлж, тариалангийн тогтвортой үйлдвэрлэлийг хөгжүүлнэ.
- 2.1.1.12. Хүлэмж, хүнсний ногооны аж ахуй эрхлэгч иргэн, ААН-ийн үйл ажиллагааг бодлогоор дэмжин хамтран ажиллана.
- 2.1.1.13. Олон наст ургамал, малын тэжээлийг тарьж, ургуулахад анхаарч ажиллана.
- 2.1.1.14. Төрөлжсөн аялал жуулчлал
- 2.1.1.15. Аялал жуулчлалын салбарын хууль, эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгон үндэсний онцлог, ялгарал бүхий, байгаль орчинд ээлтэй, нутгийн иргэдийг түшиглэсэн тогтвортой эко аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.
- 2.1.1.16. Аялал жуулчлалын гадаад, дотоодын хамтын ажиллагаа, олон улс, дотоодын сурталчилгаа, маркетингийн ажлыг эрчимжүүлж, цар хүрээг гадаад, дотоодын жуулчдын тоо, хэмжээг нэмэгдүүлнэ.
- 2.1.1.17. Аялал жуулчлалын үйлчилгээний чанар, эрүүл ахуйн шаардлагыг сайжруулж, ажлын байрыг нэмэгдүүлнэ.
- 2.1.1.18. Аялал жуулчлал эрхлэгчдийг дэмжин орон нутгийн үзэсгэлэнт газрын зураг маршрут бүхий товхимол гарын авлага, гар урлалын үйлдвэрлэлийг бодлогоор дэмжинэ.
- 2.1.1.19. Түүх, соёлын үнэт өв болон байгалийн цогцолборт газруудаар аялал жуулчлалын “ЭКО АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛ” хөтөлбөрийг боловсруулж, бүс нутаг, олон улсын хэмжээнд таниулан сурталчлах ажлыг зохион байгуулна.
- 2.1.1.20. Аялал жуулчлалын хөгжүүлэх бүсүүдэд дотоод гадаадын жуулчдыг хүлээн авах стандартын шаардлагад нийцсэн зочид буудал, жуулчдын бааз барих санаачлагыг дэмжинэ.
- 2.1.1.21. Нутаг орноо сурталчлан таниулах ажлыг дэмжиж, иргэдийн амьжиргааг дээшлүүлэхэд чиглэсэн бичил худалдаа, үйлчилгээ үзүүлэх боломжоор хангана.
- 2.1.1.22. “ГАЛШАР БРЭНД”-ийн нэр төрлийг нэмэгдүүлэн шошгожуулах, үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэхэд анхаарч хамтран ажиллана.

2.2. Дэд бүтцийн сүлжээ

- 2.2.1.1. Сумын төв орчмын нийтийн эзэмшлийн зам талбайг сайжруулах, нөхөн сэргээх ажлыг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэнэ.
- 2.2.1.2. Сумын төвийн гудамж талбай, багийн төвүүдийг бүрэн гэрэлтүүлэх.
  - 2.2.2.1. **Орон сууц**
    - 2.2.2.2. Инженерийн шугам сүлжээнд холбогдсон орон сууц барих, орон сууцны нөхцлөө сайжруулах санаачлагыг дэмжиж ажиллана.

2.3. Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа

- 2.3.1.1. Баялаг бүтээгч, хувийн хэвшлийг дэмжсэн дэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- 2.3.1.2. Импортыг орлох бараа, бүтээгдэхүүнийг дотоодод үйлдвэрлэдэг баялаг бүтээгчдийг төрийн худалдан авалтаар дэмжинэ.

ГУРАВ. ЗАСАГЛАЛЫН БОДЛОГО

3.1. Шударга ёсны засаглал

- 3.1.1. Сонгуулийн үр дүнд томилогдсон, сонгогдсон албан тушаалтнуудтай хариуцлагын гэрээ, батламж байгуулж, алдаа гаргасан, нийтийн язгуур эрх ашгийг хохироосон бол хуулийн болон ёс зүйн хариуцлагыг тооцож ажиллана.
- 3.1.2. Төрийн захиргаа, удирдлага, хөгжил, шаардлагатай мэргэжлийн чиглэлээр жил бүр окутныг гадаад, дотоодын их сургуульд бэлтгэж, хүний нөөцөө бүрдүүлнэ.

3.2. Цахим Галшар-шуурхай төрийн үйлчилгээ

- 3.2.1. Төрийн байгууллагад байгаа мэдээллийг иргэн, аж ахуйн нэгжээс шаарддаг байдлыг бүрэн халж, иргэд нэг удаа бүртгүүлээд төрийн цахим үйлчилгээг шуурхай авдаг “Нэг иргэн- Нэг бүртгэл” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.
- 3.2.2. Мэдээллийн нэгдсэн сангаар дамжуулан төрийн байгууллагын үйлчилгээнд цахим технологи нэвтрүүлж, хүнд суртал, авлига хамгийн их үүсгэж буй үйлчилгээнүүдийг цахимжуулна.
- 3.2.3. Төрийн байгууллагуудын үйлчилгээг сайжруулж хүнд сурталгүй төрийн үйлчилгээ нэвтрүүлнэ.
- 3.2.4. Төрийн байгууллагын эд хөрөнгийн ашиглалт, бүртгэл, хамгаалалтын байдалд үнэлэлт дүгнэлт өгөх, холбогдох арга хэмжээ, хариуцлага тооцож ажиллана.
- 3.2.5. Төрийн албан хаагчдын интернет орчин /фэйсбүүк, сошиал/-д ажиллах цагийг хязгаарлах, ажлын цагт сошиал сүлжээнд орохгүй болгоно.
- 3.2.6. Төрийн бодлого, дүрэм, журам боловсруулах, шийдвэр гаргах үйл явцад иргэд саналаа өгөх, хяналт тавих цахимаар оролцох боломжийг өргөжүүлнэ.
- 3.2.7. Төрийн байгууллагад хандсан иргэдийн өргөдөл, хүсэлтийг шуурхай шийдэж, тушаал, шийдвэр, үүрэг даалгаврын биелэлтийг цахим хэлбэрээр хянадаг болно.
- 3.2.8. Орон нутгийн хөгжлийн сан, бусад нийтийн эрх ашигт үйлчилдэг сангийн үйл ажиллагааг иргэд, хувийн хэвшлийн үйл ажиллагааг дэмжихэд чиглүүлэн, олон нийтэд нээлттэй, хяналттай тогтолцоонд бүрэн шилжүүлнэ.

3.3. Мэргэшсэн, ёс зүйтэй төрийн алба

- 3.3.1. Төрийн албан хаагч ажил үүргээ гүйцэтгэхдээ танил талдаа давуу тал олгохгүй байх, явцуу сонирхол, намын харьяаллаар иргэдэд ялгавартай хандахгүй байх зарчмыг бүрэн хэвшүүлнэ.
- 3.3.2. Төр, иргэний нийгэм болон бизнесийн байгууллагад авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс ангид байх хандлага төлөвшүүлж, авлига, албан тушаалын гэмт хэргийн талаарх мэдээллийг урамшуулах эдийн засгийн болон бусад хөшүүргийг бий болгоно.
- 3.3.3. Төрийн албан хаагчийн үйл ажиллагааг үнэлэхдээ ажлын гүйцэтгэл, ёс зүй, сахилга хариуцлагыг шалгуур болгож, ёс зүйн зөрчил гаргасан төрийн алба хаагчид хүлээлгэх хариуцлагыг чангатгана.
- 3.3.4. Төрийн албанд шинээр томилогдсон иргэнийг орон нутаг, төрийн албаны анхан шатны нэгжид ажиллуулан дадлагажуулах замаар мэдлэг чадвар, туршлагыг нэмэгдүүлнэ.
- 3.3.5. Төрийн албан хаагчдыг тасралтгүй сургаж хөгжүүлэх цахим сургалтын хөтөлбөрийг үр дүнтэй хэрэгжүүлж, төрийн албан хаагчдын мэдлэг чадвар, хандлагыг эрс шинэчилнэ.

Хэнтий аймгийн
Монгол Ардын Намын
Хорооны МХ-2020

231714
ЮА0046

- 3.3.6. Төрийн жинхэнэ албан хаагч сонгуулийн үр дүнгээс үл хамааран чадахуйн болон шатлан дэвших зарчмын дагуу төрийн албанд тогтвортой ажиллах нөхцөлийг бодитоор хэрэгжүүлнэ.

3.4. Ардчилсан, хүний эрхийг дээдлэх

- 3.4.1. Төрийн байгууллага, эдийн засаг, нийгэм, соёлын хүрээнд жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангаж, бүх түвшинд жендэрийн мэдрэмжтэй бодлого хэрэгжүүлнэ.
- 3.4.2. Сумын төвийн гудамж талбайг камержуулан гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох ажлыг эрчимжүүлнэ.
- 3.4.3. Зам тээврийн ослоос урьдчилан сэргийлж, орон нутгийн авто замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах хяналтыг сайжруулна.
- 3.4.4. Гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртөж буй эмэгтэйчүүд, хүүхэд, ахмад настан, тусгай хэрэгцээ (хөгжлийн бэрхшээл)-тэй иргэдийг хамгаалах төрөлжсөн түр хамгаалах байр, мэдээлэл, зөвлөгөө өгөх нэгжтэй болгох.
- 3.4.5. Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах, Хэрэглэгч хаан дэд хөтөлбөрийг боловсруулан хэрэгжүүлнэ.

ДӨРӨВ. НОГООН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

4.1. Баталгаат ундны ус

- 4.1.1. Цэнгэг усны нөөц, гол мөрний урсац бүрэлдэх эхийг аймаг, улсын тусгай хамгаалалтад авах саналыг гаргана.
- 4.1.2. Хиймэл нуур, цөөрөм, хөв байгуулах, гадаргын ус ашиглах санаачилгыг дэмжинэ.

4.2. Хүрээлэн буй орчин, уур амьсгалын өөрчлөлт

- 4.2.1. Хөрс хамгаалах, газрын доройтлыг бууруулах, цөлжилттэй тэмцэх сумын дэд хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.
- 4.2.2. Суурин газрын ногоон байгууламжууд, зүлэгжилтийг стандарт шаардлагад нийцүүлэн, хогийн ургамлаас салах, ургаа модыг шинжлэх ухааны үндэслэлтэйгээр эрүүлжүүлэх, модыг загвар оруулж хэлбэржүүлэх ажлыг мэргэжлийн түвшинд хийнэ.
- 4.2.3. Сум суурин газрын ногоон байгууламжийн эзлэх талбайн хэмжээг 10 хувьд хүргэнэ.
- 4.2.4. Цөлжилтийг бууруулж, бэлчээрийг доройтлоос сэргийлэх чиглэлээр сумын хэмжээний судалгаа, тооцоог гаргаж, дэд хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.
- 4.2.5. Бэлчээрийг усжуулах, худагжуулах ажил, малын бэлчээрийн нөөцийг нэмэгдүүлнэ.
- 4.2.6. Бэлчээрийн доройтлыг бууруулах газар зохион байгуулалтын тогтолцоо бүрдүүлж, зохистой ашиглан хамгаалж, нөхөн сэргээнэ.

4.3. Ногоон эдийн засаг – Эко сум

- 4.3.1. Ногоон эдийн засгийг дэмжих санхүүжилт, татвар, зээл, урамшууллын оновчтой хөшүүргийг бий болгож, эко технологийг дэмжих хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлнэ.
- 4.3.2. Байгаль орчин, эрүүл ахуйн шаардлага хангасан эко аялал жуулчлалын бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг хөгжүүлнэ.
- 4.3.3. Хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүний бэлтгэн нийлүүлэлтийн сүлжээг боловсронгуй болгож, байгальд халгүйгээр хадгалах, савлах технологийг дэмжинэ.
- 4.3.4. Тогтвортой ногоон орчин, ногоон барилга, амьдралын ногоон хэв маяг, нөөцийн хэмнэлт зэрэг байгальд ээлтэй, хэмнэлттэй ногоон үзэл санаа, хандлага, дадлыг дэмжин хөгжүүлнэ.

ТАВ. ОРОН НУТГИЙН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

5.1. Орон нутгийн хөгжил

5.1.1 Бий болсон бүтээн байгуулалт, хөгжлийн хөтөлбөрүүдийн цаашдын хөгжил, ашиглалтын үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх, бүртгэл хяналтыг нэмэгдүүлж, салбар хоорондын уялдааг ханган ажиллана.

5.1.2. Бүсийн хөгжлийн бодлоготой уялдуулан татварын тогтолцоог хөгжүүлж, Улсын хэмжээний томоохон аж ахуйн нэгж сум орон нутагт салбараа байгуулахыг бодлогоор дэмжин хамтран ажиллана.

5.1.3. Хөдөө орон нутагт бизнес эрхлэгчдийг төрийн бодлогоор дэмжин ажлын байрыг нэмэгдүүлнэ.

5.1.4. Орон нутгийн хөгжлийн сангийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлнэ.

5.1.5. Суурин газруудад байгаа хуучирч муудсан, эзэн эзэмшил, цаашид хэрхэх нь тодорхойгүй, иргэд олон нийтийн аюулгүй амгалан байдалд сөргөөр нөлөөлөхүйц барилга байгууламжийн эздийг тогтоон нэг мөр цэгцлэх, газрыг чөлөөлүүлэх, буулгах, шинээр бүтээн босгож эдийн засаг, нийгмийн эргэлтэд оруулна.

5.1.6. Тендер хөрөнгө оруулалтын төсөв, шалгаруулалтыг ил тод нээлттэй зохион байгуулах, асуудал маргаангүй шийдвэрлэх бүх боломжийг бий болгох, хариуцлагажуулна.

5.1.7. Сумын иргэдийн сурч хөдөлмөрлөх, аюулгүй орчинд амьдрах, зорчих орчны аятай таатай нөхцөлийг бий болгоно.

5.1.8. Орон нутагт байгаль орчинд ээлтэй, дэвшилтэт техник, технологи нэвтрүүлж агаар, хөрс болон орчны бохирдолгүй болно.

5.1.9. Орон нутагт ажиллах багш, эмч, төрийн албан хаагчдыг орон байраар хангах цогц арга хэмжээг төвлөрлийг сааруулах бодлогын хүрээнд авч хэрэгжүүлнэ.

5.2. Хот хөдөөгийн тэнцвэртэй хөгжил

5.2.1. Жижиг, дунд үйлдвэрүүдийн цахим худалдааг дэмжих дэд бүтцийг бий болгон бизнес эрхлэх нэн таатай орчинг бий болгоно.

5.2.2. Газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөө боловсруулна.

5.2.3. "Сумын хөгжил-100" хөтөлбөр боловсруулан хэрэгжүүлнэ.

5.2.4. Сумын ахуйн үйлчилгээ хийж, нийтийн ахуйн үйлчилгээг төр хувийн хэвшлийн хүрээнд хөгжүүлэх бодлого баримталж ажиллана.

5.2.5. Сумандаа сайхан амьдаръя хөдөлгөөн өрнүүлэх /"Хашаандаа сайхан амьдаръя хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

5.3. Орон нутгийн хөгжил

5.3.1. Галшар томоохон бүтээн байгуулалт

5.3.1.1 Махны хөлдөөгч /зоорь/ барих

5.3.1.2 Залуус хөгжлийн төв

5.3.1.3 Ахуйн үйлчилгээний төв

5.3.1.4 Наадмын талбай шинээр барих

